Ч. 269 (11.619). Львів, середа 4. грудня 1929. [illegible] Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполудне́м
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Зміна конституції.

ПРОЄКТ ЛІВИЦІ.

III. Сойм.

Сойм є одиноким орґаном законодатної влади.

Проєкт лівиці касує сенат, тому і відпадають всі постанови конституції, що дотичать сенату. Сойм сам вибирає 12 членів Державного Трибуналу (тепер 8 сойм, 4 сенат). Компетенції сойму в деяких напрямах поширені у порівнанні з теперішніми. Передовсім проєкт лівиці вводить свого роду перманенцію сойму, не знає порожнечі між розвязанням згл. покінченням каденції одного сойму, а скликанням нового сойму.

Проєкт лівиці не знає поняття розвязання сойму; президент може лише на внесок Ради міністрів зарядити нові вибори до сойму, але декрет про зарядження нових виборів не означає розвязання попереднього сойму й утрати посольських мандатів, — а лише замкнення соймової сесії. Мимо зарядження нових виборів, аж до відкриття нового сойму, може в виїмкових випадках відбутись надзвичайна сесія старого сойму. Такими випадками є: 1) потреба ухвалення додаткових кредитів, якщо в часі розписання виборів у наслідок елементарної катастрофи або в інших наглих випадках, зайде потреба видатків не передбачених бюджетом, або в вищих квотах, ніж передбачено. Тоді можна такі видатки робити на основі ухвали Ради міністрів, оголошеної до 3 днів у „Моніторі Польскім", яку належить переслати до Найвищої Палати Контролі; але треба зложити соймови внесення на отримання додаткових кредитів. Тоді сойм зі самого права (без скликання його президентом) збирається до 8 днів від оголошення ухвали Ради міністрів, щоби радити над надзвичайними видатками. 2) Виповідження війни і заключення мира. В тих справах потреба і тепер попередньої згоди сойму. Одначе брак припису, що робити, коли сойм розвязаний, або скінчив каденцію, а новий ще не зібрався. Проєкт лівиці дає в тім випадку можність скликання попереднього сойму на надзвичайну сесію. 3) Зарядження мобілізації. Належить воно до президента, але лише за згодою сойму. В часі замкнення сесії або розписання нових виборів, може президент на основі ухвали Ради міністрів зарядити мобілізацію, причім сойм до 3 днів збирається зі самого права для видання своєї децизії. 4) Завішення горожанських свобід підчас війни, внутрішних розрухів або загрози війни. Розпорядок про завішення деяких горожанських свобід (арт. 124 конст.) видає Рада міністрів за дозволом президента, але має обовязок сейчас предложити його до одобрення соймови, а коли соймової сесії нема, то сойм автоматично до 8 днів по оголошенні розпорядку, збирається для видання своєї децизії. Каденцію сойму замикає президент щойно в дні відкриття нового сойму; щойно тоді погасають посольські мандати. Досі лише мандати маршалка сойму і віцемаршалків тревають по розвязанні сойму аж до уконституування нового; згідно з проєктом лівиці всі посольські мандати трівають аж до відкриття нового сойму.

Сойм збирається або на сесію звичайну що-року, найдалі в вересни, або на надзвичайну для полагоди спеціяльних справ. Уряд має обовязок зложити соймови на звичайній сесії проєкт бюджету найдалі до 31. жовтня, а сойм має 5 місяців часу до бюджетових нарад. Якщо в тім часі сойм бюджет ухвалить, то ухвала сойму стає законом; як справи не полагодить, то законом стає урядовий проєкт. Якщо сойм урядовий проєкт бюджету в цілости відкине, то уряд мимо цього може протягом трьох місяців побирати доходи і робити видатки в границях останнього бюджету, — має лише обовязок до 30 днів від дня відкинення внести проєкт нового бюджету, або хоч би бюджетової провізії. Коли розписані нові вибори, а бюджет не є ухвалений, то уряд має право робити видатки в границях останнього бюджету, аж до ухвалення бюджетової провізорії новим соймом, яку уряд має внести на перше засідання нового сойму.

До контролі фінансової господарки покликана Найвища Палата Контролі, якої голову іменує президент Річипосполитої зпоміж 3 кандидатів, представлених соймом. Уряд має найдалі до 1. жовтня кожного року предложити соймови замкнення рахунків за попередній рік враз з опінією Найв. Палати Контролі.

(Докінчення буде.)

Пос. д-р І. Блажкевич.

Америка і самостійність України.

Сензаційне внесення в сенаті Зединених Держав.

З Вашинґтону повідомляють, що група американських сенаторів під проводом сен. Копленда поставила в сенаті Зединених Держав внесення того змісту, щоби **Зединені Держави визнали самостійність України**. Внескодавці мотивують своє внесення тим, що український нарід, не зважаючи на утрату самостійности, зберіг свою національно-державну традицію, зберіг і свою питому культуру, мову й расу.

У внесенні пригадано визнання самостійности України в рр. 1917 і 1918 ріжними европейськими державами, а також більшовицьким урядом. Одначе це визнання не було перепоною для більшовиків напасти на Україну і її окупувати, наслідком чого леґальний український уряд перебуває на еміґрації.

Щоб осудити більшовицьку окупацію України, ініціятори пропонують, аби сенат ухвалив визнати самостійність України й уповажнив президента Зединених Держав іменувати дипльоматичного представника при уряді Української Народньої Республики і визначити кредити на ту ціль.

Це внесення буде в короткому часі розглядати комісія закордонних справ сенату. Його піддержує група сенаторів, що стоять на становищі незалежности України, Грузії, Туркестану й інших частин нинішнього СРСР.

Приняття цього внесення означало би, що Зединені Держави не думають входити з більшовиками в дипльоматичні звязки.

Новий кабінет у Бельгії.

Бельгійський король поручив тимчасовому премієрові міністрів Джаспарові утворити новий кабінет. Цей кабінет має бути утворений в найближчих днях.

Ніхто не дістане мирової нагороди.

Вольфове бюро повідомляє, що комітет Нобелевої нагороди ухвалив, щоби за рр. 1928 і 1929 не приняти нікому мирової нагороди. Нагороду за 1928 р. перекажуть на спец. фонд а нагороду за 1929 р. перенесуть на найближчий рік.

Резолюції Народнього Комітету

ПРИНЯТІ НА НАРАДІ ДНЯ 29. ЛИСТОПАДА 1929 Р.

Народній Комітет Українського Національно-Демократичного Обєднання, вислухавши на своїй нараді, відбутій у Львові дня 29. листопада ц. р., реферат про політичне положення українського народу і перевівши над ним основну дискусію, приняв слідуючі резолюції:

I. Народній Комітет висловлює Партійному Проводові і Парляментарній Репрезентації повне довіря та щире признання за всю їх діяльність.

Народній Комітет приймає і вповні одобрює: а) резолюції Центрального Комітету Партії з дня 9. жовтня ц. р. про важке положення українського населення в межах Польщі; б) відозву Центрального Комітету Партії з дня 9. жовтня ц. р. до українського народу в справі консолідації національних сил; в) резолюцію-протест Української Парляментарної Репрезентації проти масових арештувань українських національних діячів і проти систематичного переслідування українського національного руху більшовиками на Великій Україні.

II. Резолюцію про польську політику на українських землях з цензурних причин пропускаємо.

III. Так само з цензурних причин пропускаємо резолюцію про церковну політику на північних наших землях.

IV. Народній Комітет з усею рішучістю осуджує комуністичний режім диктатури на Великій Україні, зокремаж протестує перед цілим культурним світом проти червоного наступу московських комуністів на український національний рух, проти переслідування українських учених і культурних діячів, проти арештувань українських селян і робітників, і накінець проти кольоніяльної політики московських комуністів у ділянці українського промислу та проти рабівничої політики і руїнницьких експериментів у ділянці сільського господарства, які цілковито руйнують добробут українського села і тим самим підривають екзистенцію цілої селянської верстви на Україні, яка є фундаментом української нації.

V. Народній Комітет різко осуджує й напятновує поведінку всяких радянофілів по цей бік Збруча, особливож тих споміж них, що під серпанком українського націоналізму намагаються в рабський і негідний спосіб оправдувати московсько-більшовицькі репресії супроти українських національних діячів на Великій Україні та беруть в оборону всю комуністичну кольоніяльну політику супроти України.

VI. Народній Комітет закликає весь український національний загал до консолідації власних сил, щоби дати гідну відправу новому московському, москвофільському й іншим ворожим наступам на український національний рух.

VII. Зокремаж Народній Комітет взиває всіх членів Українського Національно-Демократичного Обєднання до скріплювання рядів партії, до підвоєння організаційної праці на місцях, до підтримки й поширювання національної партійної преси і до інтензивної праці на всіх ділянках національного життя.

VIII. Народній Комітет горячо витає започатковану на конференції в Варшаві дня 27. листопада ц. р. співпрацю українських національних партій (УНДО, УСРП, УСДП і Сельсоюз) з білоруськими й литовськими національними репрезентаціями і пересилає з цієї нагоди білоруському й литовському народам братерський привіт.

З країни нужди й горя.

Змінені до основ економічні відносини в СРСР.

В дальшій части своєї статті інж. Бассехес оповідає:

Всюди, навіть у найменшому місточку, улаштовано спортові площі для молоді, навіть у малих селах можна стрінути бібліотеки; але всюди бракує хліба. Інж. Бассехес оповідає, як він їздив перед трьома роками по Волзі і на кожній пристані бачив побіч численних крамарських будок також багато селянок, які продавали просто все, чого душа забажала: кури, гуси, молоко, масло, сир, яйця, ярину, овочі, а передовсім всякого роду риби, приправлені на всякі можливі способи. А нині всі ті пристані цілком порожні і віде не можна нічого купити. Дійшло до того, що навіть рибу важко дістати, хоч ще перед кількома місяцями було всюди подостатком риби. Але тоді торговля рибами була ще в руках приватних фірм. А як тільки поставлено руку на цю торговлю, як тільки розігнано й позамикано приватних купців, — це відбилося на торговлі рибою і її видно чимраз менше.

На кораблях, що курсують по Волзі, давали завсіди дуже добре їсти і цей харч мав свою славу. А тепер не можна тої їди взяти до уст. Наш автор бачить причину цього явища в тому, що до минулого року справу харчування на волжських кораблях віддано було приватним підпаємцям. А нині цю справу взяла в свої руки держава сама. Матрози оповідали авторові, що мин. року вони платили за цілий харч 10 карбованців місячно і діставали таку обильну їду, що не могли її ніколи в цілости зїсти. А в цьому році, коли харчування є під управою держави, вони платять по 15 карбованців місячно і дістають за це таку їду, якої густо-часто не в силі взяти до уст. Таким чином населення СРСР оплачує приноровлювання умовин свого життя до соціялізму подвійно, а то й потрійно.

З того всього видно, що т. зв. пятирічка (пятилітній плян розбудови СРСР у всіх напрямах) має здійснитися ціною повного невдоволювання і коштом всяких недостач населення. Досі радянська влада проводила свої господарські цілі на плечах селянства. Передовсім селянин оплачував усе через ославлені „ножиці". В порівнянні з 1913 роком офіціяльний індекс для земельних продуктів виносив ще 1. січня 1927 р. 1.88, а для виробів промислу 2.21. А ця ріжниця в індексі була додатковим податком селянства в користь удержавленого промислу, який таким робом не тільки зростав, але — і то передовсім — осягав свою політичну ціль, даючи промисловому робітникові всі користи й вигоди нової системи.

Від грудня 1927 р. змінився той індекс в деньому на користь сільського господарства. Але завдяки колективізації сільського господарства селянин перестає бути фінансовою остоєю індустріялізації СРСР. Навіть навпаки. Тепер треба вкладати великі суми в сільське господарство. Вже протягом одного року змінився образ народнього господарства в Рад. Союзі цілковито. Кошти індустріялізації не поносить більше селянство (що ніс їх на своїх плечах 11 літ), їх мусить нини (що не їх на своїх плечах...). Тому, що нема бурся перекинути на інші плечі.. Тому, що нема буржуазії, лишився тільки пролетаріят у промислі. Не внслід господарської політики в одному році і по правді найважніша под я від часу революції Бож цей революційний процес не може не мати своїх політичних наслідків.

Сьогодні, коли на робітника перекинено кошти індустріялізації, за економічним натиском іде з природи річи натиск моральний і політичний. А економічний натиск слідний вже всюди. Ось у Іваново-Вознесенську пересічний заробіток текстильного робітника виносить около 58 карбованців. Але наслідком зросту цін в останніх тільки трьох місяцях реальна винагорода такого робітника зменшується на яких 30 відсотків. Але й це ще не все, бо кожний робітник мусить титулом позички на індустріялізацію країни зложити від себе одномісячну платню, яка очевидно йому ніколи не вернеться. А позатим робітник примушений ще працювати безплатно кілька днів у році і приносити інші „добровільні" жертви в користь індустріялізації країни та її оборони перед зовнішніми ворогами. Також ці жертви, коли їх переміняти на гроші, дадуть одномісячну платню робітника. Таким чином робітник, якого платня нині й так зменшилася на 30 відсотків, дістає замість 12 тільки 10 платень у році.

Одначе й на тому ще не кінець. За кожну зменшену платню мусить робітник збільшити свою працю. У всіх фабриках і заводах заведено залізну дисципліну праці, „соціялістичні змагання в праці", створено з комуністів „штурмові бриґади праці" і т. п., щоб тільки підбехати робітничу масу до напруження всіх своїх мязів і всіх своїх сил. Тепер вводять усюди безперервний тиждень праці і хоча робітники на тому в дійсности нічого не тратять, то цей новий порядок має на них сильний психольоґічний вплив, бо він змінює цілковито форми дотеперішнього життя, а передовсім зносить неділю.

Кінчить інж. Бассехес свої цікаві помічення запевненням, що хоча комуністична пропаґанда є в СРСР монопольна й одинока і що хоча робітництво є ще все в руках партії, то проте настрої того робітництва є далеко не однодушні. Невдоволених чимраз більше. А що жертви економічної натури можна добувати з одної кляси населення не довго, і то тільки під політичним натиском, то не диво, що вже тепер видно тут і там перші признаки такого натиску.

П. Тардіє і мир.

(Від нашого кореспондента.)

Париж, 27. XI. 1929.

I.

Хочете кілька зразків злобного язика пок. Клеманса? Ось кілька і досі актуальних.

Він погорджував Бріяном (з його поверховністю, лінивством і зручністю) і не любив Поанкаре (з його духовою деревляністю і його славетною роботящістю). В кулуарах палати послів він показав раз пальцем присутнім журналістам проходячого Бріяна:

— Глядіте, це хлопчище енциклопедичного невіжества...

В своїй газеті („Закована людина"), коротко перед своїм приходом до влади 1917 року ось як оцінював він тодішнього президента республики Поанкаре:

„Це найбільше обмежений з наших політиканів".

Або він порівнував одного з другим:

— „Бріян усе розуміє, але нічого не знає, Поанкаре все знає, але нічого не розуміє".

Річ очевидна, що таких сумаричних осудів не треба брати буквально, наче евангеліє. А проте не можна не признати, що є в них зерно правди.

Цікава і характеристична річ, як відкликалися на смерть Клеманса обі названі його жертви. Бріян, старий вижирач, чужий всякій гіпокризії і чужий аж до цинізму, ані не пішов на похорон Клеманса, ані навіть не зложив своєї кондоленційної візитки в домі жалоби. А Поанкаре, якого тривка память зазнаних обид є загально відома, і який глухо ненавидів Клеманса, заповів оце через бюро Гаваса, що він вислав вислявлюючу Клеманса посмертну статтю до аргентинської газети, до якої він дописує...

Щоби покінчити з Клемансом, зазначимо ще, що — коли його промови були могучі і пересіяні ударами вістуна в роді висше наведених, то його писання — при всіх зусиллях, які він собі завдавав — були в стилі тяжкуваті, без мельодії і без барви. З пером у руці не мав він тієї природности, тієї стихійности, того щирого ритму, які давали силу і чар його живому слову.

II.

Теперішній президент міністрів п. Тардіє був — у партії з п. Маюделем-Ротшільдом — головним довіреником і співробітником Клеманса в останньому періоді війни і в пору мирової конференції. Як людина високо освічена і до того грамотна (журналіст), він був дійсним редактором, тобто до певної міри й автором,

ЛЕВ ЯСІНЧУК.

Українські переселенці в Новому Світі.

(Продовження.)

Наші школи. — Предмети й метода. — Недостачі.

До тої пори його так не добачували. Щодо розвязки цього питання є три погляди: один, що за всяку ціну треба привернути відповідне місце українській мові; другий, що вистане коли в дитині лишиться українська душа, а третій, що англізації не здержить ніяка сила. Всі інтеліґенти без винятку є того погляду, що вистане вложити в дитину українську душу. Це булоб цілком вистарчаюче, якби не наша милосерність, якби не рабська уступчивість всякому чужому. Ця мала вимова страшна тому, що як досвід учить — українець з мовою затрачує й національне обличча.

Щоби сяк-так затримати молодь при нації, треба було конечно створити свою українську школу. Діти йдуть на цілий час до державної англійської школи, де не чують ані слівця українського. Там і довершується вплив англізації. Тому й творять (звичайно при церковних громадах) приватні українські школи, в Канаді звані „рідні школи". Ті школи приміщені в Злуч. Державах головно по церковних „галях", а що така галя часто пивниця, про це була вже згадка. Деколи ті школи приміщені в „Народних Домах", в одному випадку (Ню Йорк при 106 вул.) в айришській школі. Тільки громада Олифант Па. має окремий будинок для української школи, вибудований коштом близько 200.000 дол. а гр. кат. церква у Шікаґо має вже площу на свій шкільний будинок. Але — коли він там стане при довзі церковної громади на яких 150.000 долярів!

У Канаді відносини подібні. Тільки в Едмонтоні й Мондер мають шкільні будинки СС. Василіянки, а деколи по менших оселях, де в англійських школах є українці вчителі, там наука української школи відбувається в тому самому будинку. В такому випадку це ті самі діти і той самий учитель, але вчить після закінчення англійської науки. По містах у Злуч. Державах і Канаді є школи обох, а навіть трьох церковних громад, а часто ще й окремі т. зв. „робітничі" школи (більшовицькими організаціями утримувані).

Вивінування українських шкіл майже ніяке. Кілька рядів новітніх лавок-столиків зі залізними обіймами, часом старосвітські деревляні тої подоби, при яких і ми колись вчилися, якась нужденна, сіра від крейди таблиця, невелика мапа України та чародійний патичок на столі, — от і весь інвентар. За вийнятком літа (часто відбувається наука і в часі ферій) наука в більшій части добави кінчиться при світлі.

Школа поділена на ґрупи відповідно до степеня знання українського письма, без огляду на те, в якій ґрупі дитина в державній школі. Тому бачиться в першій ґрупі дитину 6-літню і 12-літню, коли вона щойно того року вступила до української школи. В тій школі вчаться діти українського читання й писання, де-що з української історії, географії, поверховно літератури (деякі вимки з письменства, головно Шевченка і Франка), співу та релігії. Деякі вчителі завдають собі труду й учать граматики таким способом, яким їх колись учили.

Це ті, що уважають граматику за найвищу науку, а гарну й добру мову за „граматичну". Т. зв. „фахових" учителів, себто тих, що покінчили учительські школи — в українських приватних школах у Злуч. Державах мабуть нема. В Канаді є. В школах у Злуч. Державах учать здебільша дяки, деякі священики, рідко коли окремі учителі, а в кількох школах звичайні робітники. На превелику похвалу тих останніх, мушу сказати, що вчать вони не задля заробітку, а з великої свідомости, що треба дітвору рятувати, а громада за вбога (бо за мала), щоби могла вдержати учителя. В одній громаді пописувався такий учитель-робітник своїми дітьми перед моїм відчитом.

Діти гарно співали й деклямували. Наука ведеться залежно від педагоґічного хисту учителя від його інтеліґенції, від його праці над самим собою. Є школи з дуже поважним поступом а є з меншим. Я бачив деякі школи, де діти дуже гарно відповідали на питання з українознавства очевидно — з великим напруженням поборюючи мовні трудноші. Часом знов прикро дивитися, коли бачиться, що бідна дитина знає предмет, а не може, чи не має відваги відізватися одним словом. Тому то рідна пісня в такій школі, діточі вистави, концерти, національні свята особливо великої ваги. Батьки просто домагаються того від учителя. І це робиться доволі часто. Своя школа вливає в дітей любов до того краю, якого діти не бачили, до визвольних змагань їх народу. Мене дуже розніжнювало, коли з моїм входом до шкільної салі діти витягали тоненькі шийки, щоби придивитися на чоловіка зі „старого краю".

Щодо вчителів дяків — то вони організуються у своєму товаристві, яке видає для них журнальчик „Шкільні Вісти". Редаґує його Комітет зложений з Теодозія Каськова, Букати й Ґели. Там подається методичні вказівки для поодиноких лекцій у формі питань і відповідей. Придалось би співробітництво методиків з краю, маючи на увазі, що українська школа в Америці має на меті *доповнити* англійську школу *українознавством*.

У Канаді відбуваються час до часу зїзди українського вчительства, а програма такого зїзду стоїть на високому організаційно-педагоґічному рівні. Такий зїзд відбувся й цього року в липні у Вінніпеґу, Ман.

Добре продуманий у своїй основі плян провідників про приватні українські школи вико-

мирових трактатів, передовсім версайського. Цей договір, річ відома, був оснований на думці, що Німеччина має на віки вічні залишитися в путах антанти, передовсім Франції, в путах військових, політичних й економічних. Думку цю розвивав і твердо обстоював п. Тардіє протягом кількох років у своїм щоденнику і в великій книзі п. з. „Мир". Тай у парляменті п. Тардіє протягом 10 років при ріжних нагодах голосно й завзято обстоював непорушність версайського мира в повному його протинімецькому розмірі й змісті, тай сердито кидався проти всяких уступок Німеччині і всяких спроб замирення. Ще недавно, нападаючи на Льокарно, п. Тардіє клеймив політику Бріяна як „політику здохлої собаки". Коли потім раптом п. Тардіє увійшов до спільного з Бріяном кабінету, пок. Клемансо так розсердився його „зрадою", що запер перед ним двері до свого помешкання. Тепер Тардіє — голова уряду, який має здійснювати Льокарнську політику, зліквідувати окупацію і питання Сари тай — по змозі — довести до французько-німецького бльоку проти Англії з одного боку і Америки й Радянщини з другого. Таким чином Тардіє, який маніфестувався добрих 20 років зажертим ворогом німців, мабуть буде здійснювати — утопійну ще недавно — ідею співробітництва, далі й дружби з Німеччиною.

На перший погляд видається воно неможливим парадоксом. Одначе в дійсности така комбінація — націоналіста в ролі замирителя— не тільки не неможлива, а навпаки — мабуть являється єдиною в даних обставинах реальною й льогіці фактів відповідаючою комбінацією. Чому?

(Докінчення буде.)

В. Панейко.

Побут сенаторки О. Кисілевської в Америці.

(Лист з Канади.)

Теперішній світ завойовують дві молоді нації, американська і канадійська. Так, нації, бо канадійці офіціяльно можуть уживати терміну „канадійська нація" при переписах, у школах і за границею.

Всі відвідувачі Канади і Зединених Держав, які до нас заглядували, обмежувалися майже виключно до відвідання українських заморських інституцій, а в рідких випадках і фармерських кольоній. Це дуже гарна річ, бо воно навязує той контакт, що його Старий Край не дуже старається з нами підтримати. Але на цьому не повинні візити старо-краєвих гостей обмежуватися. І власне цей виняток зробила п-ні Кисілевська, бо в кожній столиці провінції старалася запізнатись не тільки виключно з українським жіноцтвом, його рухом і його здобутками, але через те жіноцтво познайомитися із визначними представницями канадійського та американського жіноцтва.

І це їй уповні вдалося. В її честь устроювали англійські жінки окремі вечірки, приймали її з такою сердечністю, що напевно на довгі роки залишить найкращі спомини для п-ні О. Кисілевської.

Над питаннями, які порушувала сен. Кисілевська перед англійськими жінками, ведуться дискусії, які навіть готові найти прихильний відгомін у домініяльному парляменті Канади. На сходинах „Кенедіян Вімен Клаб" (Канадійського Жіночого Клюбу) в Едмонтоні дня 27. жовтня порушила п-ні суддя Емілія Морфі (кандидатка до канадійського сенату) питання, як запобігти цьому лихові, що багато іміґрантів, які полишили свої жінки в Старому Краю, перестають ними опікуватися, або навіть покидають їх. „Це є квестія, на яку звернула мені увагу одна з найповажніших українських жінок, сенаторка, яка недавно нас відвідувала..." Цьому лихому обявові хочуть канадіянки зарадити.

Стріча нашої сенаторки з послами, міністрами, президентками міжнародніх товариств, ґубернерами провінцій (заступниками короля) без сумніву принесла українцям більше користи, ніж всякі петиції чи брошюри. Особистий контакт, стріча при чаю, гутірка, навязують ту приязнь, що тревае довгі часи.

У Вашингтоні стрінулася п-ні Кисілевська з віце-президентом Зединених Держав Кортисом і американки хотіли ще того самого дня устроїти в її честь вечерю, запросивши на неї також і п-ню Гувер. Але час на те не дозволив. Підчас побуту в Шикаґо запізналася п-ні Кисілевська з п-нею Джейн Адамс, найвизначнішою жінкою Зединених Держав. Американський нарід хотів поставити її кандидатуру на президентку Зединених Держав, але вона відмовилася задля свого віку. Фотографія сенаторки Кисілевської з п-нею Адамс була поміщена в найбільших американських дневниках.

Треба признати, що анґлійська преса (як канадійська, так і американська) присвятила відвідинам нашої сенаторки цілі статті і містила її знимки, які робили репортери на залізничих стаціях чи при сходинах жіноцтва. Необізнаність американців з українським питанням справляла часом мильні інтерпретації, які вони опісля дуже радо справляли, навіть такі денники, як „Шікаґо Трібюн". Ці малі непорозуміння, які кілька разів — у найліпшій вірі — поробили американці, вказують хіба на те, що самі українці за мало інформують своїх американських спів-горожан про відносини в Европі, а зокрема про українську справу.

Побут п-ні Кисілевської приніс передовсім для української жіночої справи величезну користь. Бо ця справа, наслідком познайомлення з нею найвизначніших американок та канадійок, перестане бути незнаним, загумінковим рухом і вирине певно на світову арену.

Вінніпеґ, 7. листопада 1929. О. П.

Д-р Леон Райх.

Сьогодні східньо-галицькі сіоністи відпровадили на місце вічного спочинку свого провідника, д-ра Леона Райха. Факт раптовости й несподіванки цієї смерти та відносно молодого віку покійного схвилював ще дужче жидівський загал, що вкрився майже всенаціональною жалобою.

Ніде правди діти, зазнали жиди справді втрату болючу. Бо покійний жидівський діяч відзначався прикметами, які завжди щонайменше рівноважать — усі хиби. Цими прикметами д-ра Леона Райха була: його надзвичайна меткість і активність, орґанізаційний хист, знання світа, ерудиція, культурність, талант красноріччивости. Ці прикмети видвигнули теж д-ра Л. Райха на чоло жидів Східньої Галичини та між перші ряди жидівської міжнародньої сіоністичної організації. Народився в липні 1879 р. Вже в гімназії заснував тайний гурток „Сіон", також у львівському університеті був основником першого студентського сіоністичного товариства. Студії закінчував у Парижі, після чого відбув подорож по Палестині. В Галичині став головою Жидівської Національної Ради, потім головою Екзекутиви Сіоністичної Організації. Двічі вибрали його жиди послом до польського сойму з міста Львова, в 1923 і 1928 році; в першому соймі був головою Жидівського Кола. В цьому році став членом міжнародньою сіоністичного Адміністраційного Комітету. Брав живу участь у праці жидівських економічних установ та у праці ріжних міжнародніх зїздів і конференцій, активно займався публіцистикою. Серед жидівської сіоністичної громади в Галичині був справді першою особою, надзвичайно популярним і шанованим діячем.

З напрямком його політичної діяльности не всі погоджувалися і особливо ми, українці, нераз недвозначно підносили свої застереження: адже з іменем д-ра Леона Райха звязана неприхильна для нас акція жидів підчас версайської конференції, жидівсько-польська угода за премієра Вл. Ґрабського, тактика галицько-жидівських послів на варшавському і галицькому ґрунті і т. д. Однак, не вважаючи на всі ті застереження, ми далекі від непризнавання у помершому справжньої індивідуальности, яка завжди заслуговує на пошану. Ясно теж, що його заслуги для жидів, як борця за ідеали Сіону, мусять бути одобрені у цій самій мірі, в якій оцінюють їх його власні земляки.

Оборона перед дороговими данинами.

(Під увагу нашому духовенству.)

В цю пору повітові виділи розсилають платничі візвання до всіх посідачів ґрунтів і будинків, щоб вони платили титулом дорогових оплат, обчислених від основного державного податку менше-більше в сумі 100 проц., першу рату. Заплатити другу рату прийдеться пізніше. Сума, що її має заплатити кожний земле- чи домовласник, дуже поважна, а при нинішній нашій фінансовій скруті заплатити її справді нелегко. Колиж хто до 14 днів не заплатить приписаної йому суми, то платить потім 1 проц. або 2 проц. місячно проволоки, а до того ще й кошти екзекуції.

Такіж платничі візвання подіставали тепер і парохіяльні уряди за ерекціональні поля і тому подаю нашим священикам кілька слів поради, як вони мають боронитись перед тими надмірними данинами.

Отже перш усього треба знати, що в серпні ц. р. вийшов обіжник міністерства внутрішніх справ у порозумінні з міністерством фінансів (з 3. серпня 1929, ч. 161) того змісту, що автономічні власти неслушно накладають на наших і римокат. священиків дорогові данини, бо арт. 15. конкордату, заключеного з Апостольською Столицею, дає лиш державі змогу оподатковувати католицьких священиків, як і своїх урядовців, але цей 15. арт. конкордату зовсім не зніс спеціяльних постанов про звільнення душпастирів від дорогових оплат, що їх признано священикам в § 17 дорог. зак. з 18 серпня 1866 ч. 15 ex 1867 у лучности з § 83 гром. зак.

Згаданий обіжник міністерства внутр. справ ч. 161 каже найвиразніше, що поки спеціяльними законами не будуть знесені § 17 дорог. зак. і § 83 гром. зак., поти ті податкові звільнення обовязують. Тому власти (повіт. виділи) не можуть накладати дорогових данин на ерекціональні поля.

Міністерство навіть приказало воєводам подати цей обіжник до відома всім повітовим репрезентаціям. Але дивним дивом повітові виділи не зважають на те і накладають на наших священиків безпардонно дорогові данини. Чи роблять вони те саме і з латинськими священиками в західних воєвідствах, того я не знаю. Знаю тільки, що рекурси наших священиків до нижчих адміністраційних інстанцій не помагають.

З тих причин раджу священикам вносити рекурси проти дорогових данин до Адміністраційного Трибуналу в подвійному виготовленні. Ці жалоби треба вносити до 60 днів від дня доручення останнього воєвідського рішення. Вони мусять бути підписані адвокатом, при чому стемпель від 1 примірника виносить 30 зол., від дальших примірників і прилог по 50 сот. Стемпель з І. примірника Адм. Трибунал звертає, коли справа буде виграна.

Городенка.

Д-р Теофіль Окуневський.

кувано й виконується з ріжних побудів. До приватних шкіл посилають українських дітей одні зі свідомости; другі, бо дитина не буде дома пустувати, а інші, щоб дитина могла написати листа до баби „в краю", або просто ...„нехай там, може пригодиться".

Обставина, що вчителі здебільша виконують одночасно дяківську службу, часом ускладнює саму науку. Нераз викликають учителі зі школи хрестити дитину, а нераз випадає ненадійне „свято" в школі, бо припав похорон.

Задля недостачі примітивного вивінування тих шкіл, наслідком того, що наука відбувається по науці в держ. школі, коли дитина вже перемучена, що сама обстановка школи не така привітна, як у держ., та з інших причин, про які була мова, — наука в тих школах не завсіди стоїть на відповідній висоті. На всякий випадок дає здібнішим, пильним чи охочим дітям, особливо своїм наскрізь національним вихованням, підставу на *українського громадянина.* Колиж зважиться, як американська школа вміє легкою методою денаціоналізувати дітей, як американські вчителі опановують людяною й товариською поведінкою душі дітей, то треба признати, що українська приватна школа не тільки конечна, але й що вона при всіх недостачах сповняє своє завдання, а гріш виданий на неї — непропащий.

Очевидно булоб в інтересі успішнішої українізації, якби такі „Рідні Школи" в Америці й Канаді мали один духовий провід. До цього моглиб у Канаді довести потворені Кружки „Р. Ш.", створені там для орґанізованої допомоги тутешнім „Рідній Школі".

У Злуч. Державах робило „Обєднання" спроби наладнати шкільну централю. Але справа покищо не вдалася, з політично-партійних, тактичних, а навіть особистих мотивів декого зі заінтересованих.

(Продовження буде.)

На економічні теми.

Новий осередок кооперативної праці.

Від довшого часу на сторінках „Кооперативної Республики" ведеться цікава дискусія на тему: „шляхи розбудови сільсько-господарської кооперації", що має метою накреслити плян нашої майбутньої кооперативної будівлі й остаточно вирішити питання, які форми має прибрати українська кооперація, щоби мати змогу в найкращий спосіб задовольнити ріжноманітні потреби своїх членів-хліборобів і їхніх господарств.

Дискусія ця, як результат конечної потреби реорганізації наших господарсько-споживчих кооператив, що нагромадили в собі всі функції господарського й торговельного життя села і через такий ріжноманітний обсяг праці — стали незручним для доброго і фахового кермування, — звернула на себе увагу наших відповідальних кооперативних чинників, які надовго ще до часу коли виникла дискусія в цій справі бачили необхідність реконструкції сільських господарсько-споживчих кооператив і поступово підготовляли відповідний ґрунт для цього.

Щоби засувати добре цю пекучу і важливу справу, Дирекція Ревізійного Союзу Українських Кооператив, головного організатора і ідейного провідника української кооперації в краю, вирішила заснувати при РСУК у Львові *кабінет сільського господарства і сільсько-господарської кооперації*, щоби мати змогу докладно дослідити фактичний стан нашого сільського господарства. Одночасно на підставі придбаних економічних даних, вона намітить ті організаційні форми, які мала би прибрати наша сільсько-господарська кооперація, розбудова якої вже тепер набрала сили і характер категоричного імперативу.

Маючи на меті ці й інші завдання, — кабінет сільського господарства і с.-г. кооперації розпадається на три запроектованих відділи: 1) архівно-бібліотечний, 2) музейний, 3) показовий, з яких кожний має окреме завдання, а саме:

Архівно-бібліотечний відділ кабінету має збирати: всі видання друком і літографією, ріжного роду рукописний матеріял (спомини, записки, листування, сирий матеріял економічних дослідів) відозви, афіші, летючки та всі інші найріжноманітніші матеріяли, що торкаються в першій мірі, — народнього та сільського господарства України і в другій, — країв чужих народів.

Музейний — має завданням зібрати предмети й документи, що торкаються історії народнього та сільського господарства України.

Показовий — сконцентрувати ріжноманітний матеріял (моделі машин, складових частин, збірки, діяграми, картограми, мапи і т. д.), з одного боку, щоби представити рівень і сучасний стан сільського господарства і сільсько-господарської техніки і з другого теоретично вивчити і практично розвязати проблеми, звязані з економікою народнього та сільського господарства українського народу і інших.

Цим заснованням мається, таким чином, на увазі у першій мірі, зібрати весь фактичний матеріял про стан нашого сільського господарства, щоби на підставі цього — почати розбудову сільсько-господарської кооперації, і в другій мірі, — зібрати дотичний фаховий матеріял, що намалював би нам картину розвитку українського сільського господарства і який ліг би в основу майбутнього українського сільсько-господарського музею.

Отже, ті, до кого належить опіка над кооперативним будівництвом — дбали таким чином не лише „про те, що вже істнує", як висловлюється п. В. Островський, автор статті „Господарська Перспектива" („Діло", вівторок 19. листопада 1929 р.), закидуючи Зїздові ГКОК у Луцьку брак „економічної перспективи", — а залишили також — поважне, коли не головніше, місце і для того „що саме і в якій формі ще повинно істнувати".

В широкому розмірі розпочата підготовка для сільсько-господарських кооператив, базою у формі організації густої сітки сільських кредитових кооперативних установ, що є початком розбудови сільсько-господарської кооперації — ця підготовча праця є до деякої міри доказом, що „сільське господарство не щезло з поля зору" тих, які повинні бачити. Бо стало вже нині аксіомою, що без добре розбудованої кредитової кооперації, без цієї концентрації власних фінансових засобів, без цього, так би мовити, економічного фундаменту кооперативних будівель, — ми ніколи не осягнемо добрих наслідків від будь-якої кооперативної роботи і ніколи не збудуємо доброї сітки кооперативних сільсько-господарських організацій, як: маємо на меті.

Тому останніми часами в цей бік кооперативної діяльности кинули всю енергію Ревізійного Союзу Українських Кооператив і сконцентрували всю його увагу. Організація сільських кредитових установ — є кличем і бойовим завданням нинішнього дня, бо тільки через міцну організацію кредитової кооперації, цього першого етапу на сільсько-господарськім шляху, — ми в легкий спосіб дійдемо до власних, добре зорганізованих с.-г. кооперативних установ. Форма-ж організації й обсяг діяльности цих установ у приміненні до наших своєрідних господарських обставин, будуть як слід опрацьовані на підставі економічних студій новозаснованого кабінету.

Таким чином, маємо новий центр праці, якої користь для культурно-економічно-кооперативного життя рідного краю є зовсім очевидна.

Установа ця мусить зацікавити наше ширше громадянство своєю культурною метою й викликати заохоту, щоби піти їй назустріч присилкою відповідних матеріялів, що буде мати те чи інше відношення до народнього чи сільського господарства України.

У цей спосіб: 1) буде прискорена праця розбудови с.-г. кооперації, 2) українська суспільність виконає свій громадянський обовязок, причинившись так чи інакше до скорішого скоперування сільсько-господарського життя нашого селянства, 3) село матиме нові форми сільсько-господарської кооперативної організації, що принесуть з собою кращий матеріяльний добробут і кращі надії на економічне майбутнє.

Д-р П. Панченко.

В четвер засідання сойму.

Маршал Дашинський визначив засідання сойму на день 5. грудня 1929. в 12. год. вполудне. На отворенні сойму марш. Дашинський виголосить довшу промову. Дня 2. грудня роздали послам денний порядок першого засідання. Він передбачує: читання бюдж. преліминаря на 1930/31 рік, предложення в справі додаткових кредитів до бюджету на 1929/30 р., евент. справу зміни регуляміну сойм. нарад. Як зачувати, на цьому засіданні ліві та центр. партії поставлять внесення на заяву недовіря для уряду д-ра Світальського.

Наради в Бельведері.

У звязи з четверговим засіданням сойму відбулася 2. грудня в ген. інспектораті армії 2-годинна конференція президента держави з марш. Пілсудським, прем. Світальським і головою клюбу ББ. полк. Славеком. Предметом нарад була справа програми та напрямних уряду в першій сойм. сесії. Програму цю держать у тайні.

Зміна міністра скарбу?

У Варшаву вернув із Відня міністр скарбу Матушевський, де він лікувався. У парл. кулуарах зачувать, що Матушевський мусітиме ще лікуватися, тому одержить довшу відпустку. Керовництво мін-ства скарбу одержить на той час хтось інший.

Зл. Держави інтервеніюють.

Американський держ. секретар Стімсон конферував з представниками поодиноких держав у справі китайсько-большовицького конфлікту. Обговорюють можливости, як поробити би заходи для ліквідації конфлікту.

Жінки на фронті.

Із Шангаю повідомляють, що підчас здобування м. Далай-Нор більш. військами відзначилися передовсім жіночі відділи. Вони примусили китайську бригаду до втечі.

Австрія готова на державний переворот?

У Норимберзі на конгресі баварського ляндбунду були й австрійські делегати. Австр. міністр хліборобства і голова австр. ляндбунду Шуммі сказав, що ціла Австрія за виїмкою соціялістів готова для осягнення своєї мети не здержуватися й перед держ. переворотом. Нема такої сили, щоби здержала злуку Австрії з Німеччиною.

Похорони пос. д-ра Л. Райха.

У понеділок в год. 11. відбулися похорони пос. д-ра Райха. Перед домом жалоби при вул. Крашевського зібралися делегації міст. сіон. союзів, жидівських громад, інституцій суспільних і культурних, шкільна дітвора, президії всіх союзів і інституцій господарських, фінансових, культурних і ремісничих, представництва політичних партій і урядової та комунальної влади, адв. палати, торг.-промисл. палати, купецьких товариств. Публики було до 50.000. Похорони зняли на фільму. До мешкання, в якім уставлена була труна, прийшов представник влади віцевоєвода Пілецький із секр. воєвідства Кіршнером, гор. староста Кльоц, уряд. комісар Надольський з президіяльними урядовцями магістрату й представники Жид. Агенції й ін. Телеграма марш. Дашинського до віцемарш. сойму д-ра Загайкевича, щоби заступав його на похоронах, не могла найти д-ра Загайкевича, тому марш. Дашинський поручив голові Українського Клюбу пос. д-рові Дм. Левицькому, щоби заступив його. На похороні явилася президія союз. Українського Клюбу: пос. д-р Дмитро Левицький з пос. Луцьким. Був теж сен. Галущинський і д-р Марітчак. По відспіванні жал. пісень темпл. хором промовив раб. Ціф. Труну винесли товариші та свояки пок. і тут перед домом по гебрайськи промовив до присутніх д-р Шморак як перший віцепрез. сіон. екзекутиви. Скінчив промову в жидівській мові. Промовляв теж по гебрайськи член екзекутиви всесвітньої сіон. організації д-р Лаз. Барт. Потім похоронний похід рушив. Труну несли на зміну товариші покійного й акад. молодь. На кладовищі промовляли ще ріжні делегати,жид. акад. хор відспівав пісні й труну зложили в гробниці.

Помер б. віцепрез. Шталь.

У ночі з неділі на понеділок помер на удар серця бувш. віцепрезидент м. Львова д-р Леонард Шталь. Після здобуття Львова російською армією вивезли д-ра Шталя разом із през. Рутовським і Шляйхером у Росію.

НОВИНКИ

— **Фотограф Янушевич, вул. Вінцентого Поля ч. 1. (бічна Зеленої), Тел. 5960.** 2123—?

— **Опера А. Вахнянина „Купало".** Звертаємо увагу наших аматорів радія, що дня 5. XII. в год. 7. веч. у Харкові буде виставлена опера А. Вахнянина „Купало", яку передаватимуть через радіо, хвиля 1304, радіостація Харків.

— **Музей Наукового Т-ва ім. Шевченка** у Львові (вул. Чарнецького 24) мав у місяці листопаді 184 числа (542 предмети) приросту до ч. 19.650 включно, головно у відділі археольогії, етнографії, нумізматики, фотографії та визвольної боротьби. Жертводавцями були пп.: д-р Барвінський Б., Біганський М., Вітенко А., Воронка В., Віцковський Ю., Ганущак Г., Горуцький А., Гулик М., Гупало П., радн. Давидович О., д-р Дашкевич О., Заклинський М., інж. Каняк І., радн. Коцюбинський Ю., Кунцевич В., радн. Левицький В., д-р Люк, Маринович Р., Матвійко М., Матковський М., інж. Озаркевич І., Почапський Я., Процьків С., проф. д-р Раковський І., Рафалович Д., Свишевський Е., Смольський Г., акад. Студинський К., Стрілецький В., Фомин В., Харкевичівна І., Чайковський Е., вид. „Червона Калина", д-р Чикаленко Л., Шендрик І., проф. Шпитковський І. та радн. Шухевич О. Управа Музею складає усім їм за це щиру подяку. Музей відвідало в листопаді 172 особи, в тім 5 шкільних прогульок. Я. П.

— **Посол стріляє до поліції.** Дня 28. XI. у Книшині, недалеко Білостоку, посол „хлопського сторонництва" Адольф Савіцький скликав під голим небом селянське віче. Рівночасно скликав віче і його противник з „Пяста" посол Домінік Лось. Поліція, побоюючись, що між учасниками обидвох віч прийде до бійки, хоті-

...розігнати віче посла Савіцького. Тоді учасники віча кинулись на поліцію, а сам посол Савіцький почав стріляти до поліціянтів з револьвера. Стріляв також й учасник віча Домінік Козацький. Підчас тої стрілянини був ранений Козацький. Поліцаї Кудельський, Цементовський та Кузьмінський. Поліція, не бажаючи допустити до більшого проливу крови, залишила віче у спокою і вернула на станицю. Виявилось, що богато учасників віча було узброєних у револьвери, палиці, ножі та цегли.

— **Самовбивство бандита.** У Берліні напав бандит на директора банку Лісне́ра і приклавши йому револьвер до грудей, крикнув: Давай гроші з каси, або стріляю! Директор банку здобувся на холоднокровність і відповів: Стріляйте собі, як то вам справить приємність, але грошей не дам! Бандит заскочений, завагався, чи стріляти чи втікати. Тоді один з урядовців ударив бандита по руці і вирвав йому з руки револьвер та почав кликати поліцію. Настрашений бандит вихопив з кишені другий револьвер і крикнувши: В такім разі я мушу сам себе застрілити! — скінчив життя самовбивством. Виявилось, що цей нещасний бандит не був фаховим злодієм, а звичайним робітником, якого нужда примусила перший раз у житті пуститись на шлях бандитизму, а невправність та брак досвіду у цій професії, вже при першім випадку закінчилась для нього трагічно.

— **Терор в СРСР.** Орган Керенського „Привернена Росія" повідомляє, що в жовтні 1929 р. у СРСР розстріляно 348 осіб, у вересні 206 осіб, а окрім того розстріляно потайки богато осіб, про які радянський уряд не подає явних відомостей, ані статистики.

— **Нестор гебрайської літератури у Відні.** До Відня приїхав нестор гебрайської літератури, один із найкращих знавців старогебрайської мови Райден Брайнін. Він був одним з тих, що розбудили серед жидів інтерес до старогебрайської мови. Зпід його пера вийшло багато студій з ділянки літературної критики, за які здобув собі імя „жидівського Брандеса". Брайнін є родом з Росії, а жив довший час в Америці, Палестині та Парижі.

— **Ріжні вісти.** З Токіо повідомляють, що японський посол у Китаю Садао-Сурую застрілився і що причиною того кроку була якась любовна історія. — Одеський лікар Шварцман винайшов новий лік на важкі форми ангіни („Ангіна Пекторіс"). Цей лік виробляється із ... мязів. — Державна французька карбівня вибила памяткові медалі з портретом Клемансо. — Рада народніх комісарів СРСР видала закон, на основі якого особи, що фальшують радянську грошеву валюту, будуть карані смертю. — У Варшаві почалась вистава румунських рільничих продуктів. — Зі Штокгольму повідомляють, що нагороду Нобля з ділянки науки за 1929 р. правдоподібно дістане проф. Річардсон, директор фізикального інституту у Льондоні.

— **Дня 28. XI. п. р. промувався** на львівському університеті бувший гімназійний учитель п. Степан Кульматицький на доктора медицини.
1005 1-1

— **Вписи на Приватні Учительські Курси** (2 літні) для гімназійних абсольвентів(ок) приймає Секретаріят щоденно від 5–7 год. веч. вул. Фредра ч. 1 (давне касино). Наука після програми державних учительських курсів.
963 2—3

На літературні теми.

Літературний Ярмарок.

До літературного виступу групи наймолодших українських письменників у Львові поставилось львівське громадянство та старші літературні круги з деякою резервою, мовляв, що цікавого можуть сказати поети, між якими нема ані одного, що мав би голосне імя та справжній літературний доробок за собою?

Треба признати, що ця ґрупа молодих поетів зуміла всеж розвіяти це недовіря і загально беручи, здобула собі прихильність та симпатії присутної публики. Поміж дванадцятьома поетами, що виступали на цьому літературному ярмарку, трьох чи чотирьох авторів виступили із творами майже зрілими, майже мистецькими і рятували загальну ситуацію: вірші Івана Черняви, Романа Завадовича, Богдана Кравціва та Анатоля Курдидика мали в собі нотки справжньої оригінальности та свіжости. Особливе враження зробила поема Ан. Курдидика „Петлюра", яка, хоч грішить деякими грубо реалістичними рисами та публіцистичним трактуванням сюжету, то всеж своєю динамікою і пластичністю образів примушує забувати про хиби цього твору.

Уривки з повісти Антона Вартового удержані в рамах шабльоновости мали не багато признак справжньої індивідуальної творчости, фрагмент В. Лопушанського це талановита спроба, але тільки спроба пера.

Вірші Евгена Іренка, Павла Марійчина, Романа Ольговича та інших не виходили поза рівень звичайної пересічности, трафарету, у них чулося „великих слів велику силу", але тужке мало справжньої поезії. На віршах Ярослава Курдидика замітний сильний вплив Тичини і брак оригінальности.

Хоч як воно прикро писати про жінку неприхильно, то всеж мусимо сказати, що найслабше репрезентувала себе своїми творами п. Ніна Голянівна. Любовні листи, прочитані нею, не мають нічого спільного з літературою, їх міг з приємністю прочитати адресат цих листів, але на сцені перед публикою вони робили враження банальне і цю точку програми можна було опустити, якщо авторка сама не мала стільки скромности і почуття міри.

Ґротеска „Совкіно" А. Курдидика краще надавалась би для гумористичного журналу, як на літературний ярмарок.

„Літературний суд", сатира на критичні статті М. Рудницького про наші історичні повісти, місцями була цікава і будила веселий настрій серед публики, хоч загально ця сатира була за довга і скучна.

Правдою є, що деякі твори молодих поетів, хоч і були дуже слабі й пересічні, то робили корисне враження головно тому, що їх читала талановита рецитаторка: Наталка Юрчинська.

А взагалі можна тільки повитати перший виступ нашої наймолодшої літературної ґенерації та радіти, що адепти української літератури організуються в націоналістичний гурток і протиставлять себе інтернаціоналістичним, комуністичним угрупуванням у Галичині.

Всі симпатії національно думаючого громадянства по боці цеї літературної ґрупи, яка робить перші кроки, але помалу, помалу видасть із поміж себе бодай декілька справжніх поетів.

Ол. Бабій.

Памяти кубанських героїв.

Академія в Празі.

Дня 23. листопада ц. р. відбулася в Празі сумна академія з нагоди десятих роковин трагічної смерти голови Кубанської Краєвої Ради Миколи Рябовола і члена тієїж Ради та Кубанської Закордонної Делеґації Олексія Кулабухова. Академію влаштувала Громада Кубанців у Чехословацькій Республиці. З промовами виступили був. голова Кубанського Уряду, Куб. Законодавчої Ради й Куб. Закордонної Делеґації — проф. Л. Л. Бич та бувші члени Кубанських Військової, Краєвої та Законодавчої Рад — П. Л. Макаренко, П. К. Воропінов та М. Х. Хатгогу.

У своїх промовах вони намалювали надзвичайно складні й тяжкі обставини боротьби в рр. 1917–1920 за визволення Кубані з неволі червоної і білої Москви: тут ми бачимо уперту боротьбу поміж козаками й некозаками; далі — боротьбу між українцями й верховинцями з одного боку й росіянами з другого; потім — боротьбу кубанських самостійників з прихильниками „единої, неподільної Росії", боротьбу між демократією і монархізмом, а також між демократією і більшовизмом.

Попавши між більшовицький червоний молот і чорно-російське ковадло, попавши потім ще й під пресію політики держав антанти, Кубань у щоденному житті мусіла переводити й дійсно вела таку внутрішню й зовнішню політику, яка перш за все сприяла найскоршому й остаточному її визволенню. По-друге вона мусіла вести таку політику, яка сприяла визволенню народів і країв, що були завойовані Московщиною за останні 200—300 літ.

Командування російської Добровольчої Армії, активно підтримане державами антанти, активно підтримане кубанськими росіянами, „малороссами", кубанською буржуазією, — постійно й послідовно намагалося підбити під себе Кубань, щоб використати її великі матеріяльні ресурси і значну військову силу для збудування „единої, неподільної Росії". Всі російські партії та їх обєднання, як от „Совет Государственного Объединения", „Национальный Центр" та „Союз Возрождения" активно підтримували добровольче командування в його боротьбі проти кубанської, української, верховинської, грузинської та азербайджанської самостійности. Російське єдинонеділимчество скупчувалося навколо Денікіна — Колчака і Леніна, а національні протиросійські сили були і географічно, і політично, і організаційно розбиті. Ні Верховинська Республика, ні Грузія, ні Азербайджан не змогли дати Кубані військової підтримки в боротьбі з більшовиками чи з Денікіном. Українська національна армія, знесилена тяжкою боротьбою на чотири фронти, теж не дала Кубані допомоги...

Після Богдана Хмельницького рр. 1917—1920 були першими роками, коли на всіх українських землях спалахнуло було полумя збройної визвольної боротьби нашого народа за свою державність. Ми, українці, не були як слід підготовлені до цих великих подій, у нашого населення (передовсім на Вел. Україні й на Кубані) не вистало ні національної свідомости, ні почуття спільности національно-державних інтересів, ні національної солідарности; ми не мали єдиного кермуючого боротьбою центра, ми не мали спільників, натомісць ми мали багато-багато ворогів — і ми програли. Ми пробували відразу створити на наших землях три республики — Галицьку, Наддніпрянську й Кубанську, а тепер не маємо ні одної. Якби ті величезні сили, які дав наш нарід у страшні часи боротьби 1917—1920 рр., виступили були обєднано, наслідки війни булиб для нас зовсім інші...

Зокрема кубанці дорого заплатили і кровю і майном за те, що наслідком тих чи інших причин у свій час не підтримали політики тієї групи кубанців, до якої належали покійні М. С. Рябовол, О. І. Кулабухов, Султан-Шахім-Гірей, К. Л. Бардіж і інші... Багато найшлося й таких кубанців, які, на жаль, підготовлювали передчасну трагічну смерть найкращих синів Кубані й довгу неволю нашого краю.

Росіяни зза кутка вбили в Ростові над Доном голову Кубанської Краєвої Ради Миколу Рябовола, а в Катеринодарі повісили Олексія Кулабухова.

Десять років пройшло з дня їх смерти. Десять років наш край страждає під більшовицькою окупацією... І кубанці шукають шляхів для визволення Кубані. Були помилки, багато їх зробили і члени Куб. Ради і члени уряду і ціла Рада й цілий уряд. Але наш прекрасний Кубанський Край не може без кінця зносити знущання над собою, над своїми дітьми. Кубанці борються разом з братами українцями, разом з верховинцями, з грузинами й іншими пригніченими народами і скорше чи пізніше скинуть гніт неволі чужої влади! А в цій боротьбі провідною зіркою нам служать ідеали, якими жили й за які вмерли тисячі героїв Кубані, бо демократичну Кубанську Республику, її союз з Україною, Верховинською Республикою й державами інших народів будували тисячі кубанських рук!

П. Макаренко.

Студентське життя.

З Т-ва „Січ" у Відні.

Подаємо до відома, що звичайні загальні збори нашого Товариства, які відбулися в днях 16. і 23. листопада ц. р., вибрали Управу Т-ва в такому складі: Гридовий Осип, ст. мед., голова; Кирстюк Іван, ст. держ. наук., заст. голови; Попович Омелян, ст. мед., І. писар; Снігурович Ярослав, ст. експорт. акад., II. писар; Залозецький Роман, ст. прав, скарбник; Демкович-Добрянський М., ст. держ.-наук., бібліотекар; Навроцький Олександер, ст. прав, господар; Сероїчковська Марія, ст. фільос., архівар; Яблоновська Ксеня, ст. фільос., прес. референт; Кантимір Іван, ст. лісн., екон. референт. Заступники виділових: Булик Ольга, ст. фільос. і Стешин Роман, ст. техн.

За Управу Українського Акад. Т-ва „Січ" у Відні:

Осип Гридовий, голова. *Омелян Попович,* І. писар.

Від Українського Гігієнічного Товариства.

До Українського Громадянства!

На наших землях у межах Польщі живе біля 200.000 хорих на сухоти людей (туберкульозу) а біля 25·000 осіб вмірає річно від тої страшної недуги. Марно пропадають міліони робучих днів, десятки міліонів коштує нас удержання і лічення призначених на загибіль наших братів і сестер. А чейже туберкульоза улічима недуга. Перед зараженням тою страшною хоробою можна забезпечитись. Однак завдяки нашій інерції, завдяки тому, що наша суспільність не вміє протиставитись тій страшній недузі, несвідома основних прав профілактики і епідеміольоґії туберкульози, себто в який спосіб хоронитись перед цею недугою і як вона поширюється саме тому сухоти ста-

ія у нас великим суспільним лихом. У всіх культурних краях ведеться від трьох десятків літ акція організована народами і державами, яка має на меті боротьбу з сухотами і завдяки цій акції хоробовість і смертність від сухіт у тих краях упала до 1/3 а навіть до 1/4. Ця робота іде в двох напрямах, пропаганди і опіки над хорим і його родиною. Місяць грудень — це місяць призначений „Міжнародним Протитуберкульозним Союзом“ на пропаганду боротьби проти сухіт. У нас такої організації досі не було. „Українське Гігієнічне Товариство“, засноване в січні цього року, поставило собі за головну ціль боротьбу з сухотами на західно-українських землях. Це завдання сповнює воно при помочі популярних викладів про сухоти по наших селах і містах, видає відповідні поучення і брошури, а від пів року удержує туберкульозний диспансер (порадню) у Львові при Народній Лічниці вул. Петра Скарги 4., де кожний, що хорує на грудну недугу, находить лікарську пораду і поучення, як має лічитися та вести своє життя. В половині грудня, себто місяці протитуберкульозної пропаганди, улаштовує „Українське Гігієнічне Товариство“ цикль популярних викладів, присвячених справі поборювання туберкульози. Туберкульоза — це є страшне лихо, яке тяжить на суспільности, головно на селянстві і робітництві, а боротьба з нею це боротьба за здоровля наших братів і сестер і маленьких діток, за здоровля народу. В рядах борців не повинно бракнути нікого. Тому не відтягайтесь, а охотно і скоро беріться до спільної праці, яку поклало собі на меті „Українське Гігієнічне Товариство“, вписуйтесь гуртом в його члени, закладайте філії і гігієнічні кружки, читайте і розповсюднюйте його книжки про туберкольозу.

За Виділ „Українського Гігієнічного Товариства“:

Д-р М. Паньчишин, голова. *В. Кущік*, секретар.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Вівторок, 3 грудня, год. 7·30 „Графиня“.

Середа, 4. грудня, год. 7·30 Тріо“, вист. гостин. Маліцької, Венгерка і Савана.

Малий Міський Театр

Вівторок, 3. грудня, год. 7·30 „Адвокат і рож“ комедія Шанявського (премієра), гост. виступ В. Бридзінського.

Середа, 4 грудня, год. 7·30 „Адвокат і рожі“, гост. виступ В. Бридзінського.

Театр ревії „Гонґ“ — в салі кіна „Кольосей“:

Вівторок, 3. XII. „На закрутах обережно“; дві вистави: год. 7·15 і 9·30

Середа, 4. XII. ц. р. „На закрутах обережно“, дві виставки: год. 7·15 і 9·30 вечером.

Четвер, 5. XII., премієра „Ґонґ Джез“, год. 7·15.

Кіна.

Аполльо: Плодючість (на осн. повісти Ем. Золі).

Касіно: Панна Ельза (на основі повісти Арт. Шніцлера)

Кольосей: Князь серед ковбоїв.

Лев: Грішне кохання.

Марусенька: Жінка в багряниці, (Ліа де Путті, Дон Альварадо).

Оаза: Йошівара (Бриґіда Гельм), Пат і Паташон, як летуни.

Палас: Звукова фільма: „Ню Йорк у ночі“ (і наддаток: Ніна Тарасова: Династія — по російськи, Риш. Бонелі: Прольоґ до „Паяців“).

Пан: Божеська жінка (Ґрета Гарбо).

Пасаж: Володар степів (Кен Мейнард). Тиждень Ґомонта та Пата й американська комедія.

Стилевий: Її перший цілунок.

Фатаморгана: Козацьке кохання (на осн. повісти Толстого „Козаки“).

Химера: Блакитний вальс.

Утіха: Місто чудес (Фейрбенкс)

Програма радіо.

Середа 4. XII. 1929.

Варшава (1411,7) 16·15 Програма для дітей. **Краків** (312,8) 17.45 Трансмісія з Варшави. **Гельсінгфорс** (221,4) 20·45 Радіоорхестра. **Ляйпціґ** (259) 16·30 Фантастична музика. **Братислава** (279) 16·30 Концерт солістів. **Талін** (296) 18·30 Популярний концерт. **Брно** (341,7) 22·15 Популярна музика. **Льондон** (356,3) 19·45 Сонати Бетовена. **Штутгарт** (360) 20·00 Романтичний фортепяновий концерт. **Гамбург** (372) 16·30 Мадярські пісні. **Франкфурт** (390) 16·00 Концерт радіоорхестри. **Берн** (403) 20·30 Костельна музика. **Берлін** (418) 16·3 Концерт солістів. **Стокгольм** (436) 20·45 Концерт хору. **Рим** (441) 17·30 Пополудневий концерт. **Лянгенберґ** (473) 20·00 Концерт солістів. **Праґа** (487) 20·00 Концерт чеської фільгармонії. **Мілянo** (501) 20·30 „Аїда“ Верді. **Брюссель** (509) 18·30 Тріо радіостанції. **Відень** (516,3) 20·00 Концерт хору. **Рига** (525) 18·30 Трансмісії з опери. **Мюнхен** (533) 16·00 Пополудневий концерт. **Будапешт** (550) 17·40 Циганська музика. **Москва** (825) 15·30 Концерт французької музики. **Ковно** (1935) 10·40 Вечірня музика. **Париж** (1725) 21·00 „Корневільські дзвони“ комічна опера Плянкета.

Четвер 5. XII. 1929.

Варшава (1411,7) 17·45 Концерт сліпого музика. Біляєва. **Краків** (312,8) 17·45 Трансмісія з Варшави. **Гельсінґфорс** (221,4) 20·00 Радіоорхестра. **Ляйпціґ** (259) 19·30 Концерт з Дрездена. **Талін** (296) 19·00 Камеральний концерт. **Брно** (341,7) 17·25 Німецькі пісні та арії. **Льондон** (356,3) 19·45 Сонати Бетовена. **Штутгарт** (360) 19·30 Камеральні дуети. **Гамбург** (372) 16·15 Діточі пісні. **Франкфурт** (390) 16·30 Концерт радіоорхестри. **Берн** (403) 20·00 „Віденська кров“ опера Штравса. **Берлін** (418) 20·00 „Весілля“ Ігора Стравінського. **Стокгольм** (436) 18·30 Радіоорхестра. **Рим** (441) 21·02 Симфонічний концерт. **Лянґенберґ** (473) 17·30 Концерт радіоорхестри. **Праґа** (487) 20·00 „Любов не спить“ Кеве. **Мілянo** (501) 20·45 Комедія. **Брюссель** (509) 21·15 Популярний концерт. **Відень** (516,3) 19·30 Концерт. **Рига** (525) 19·03 Оперетка. **Мюнхен** (533) 17·25 Концерт Петерса (фортепян). **Будапешт** (550) 17·35 Французький концерт. **Москва** (825) 21·30 Концерт. **Ковно** (1935) 20·00 Вечірня музика. **Харків** (1304) 19·00 Опера А. Вахнянина „Купало“. **Париж** (1725) 16·45 Танкова музика.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Учениці ІІ. Держ. Учит. Семинарії у Львові уладжують дня 4. грудня 1929. о год. 12. в полудне в салі Муз. Інст. ім. Лисенка **Академію** в шану Лесі Українки, на яку запрошують Вп. Громадянство. 993 2—2

Повідомляємо, що вже вийшов **повний та ілюстрований катальоґ повістей і оповідань**, виданих в Галичині і на Великій Україні, де подано зміст та рецензії на поодинокі книжки. З огляду на великі кошти (91 сторін друку, 102 ілюстрацій) висилаємо його за попереднім надісланням 70 сот. почтовими марками. — **Книгарня Наук. Т-ва ім. Шевченка, Львів, Ринок ч. 10** 919 5—6

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

Д-р ПРАВ з 3-літньою адвокатською практикою шукає місця від дня 15. грудня ц. р. або від дня 1. січня 1930 р. Платня поміркована. — Зголошення до Адміністрації „Діла“ під „Д-р прав“. 966 3—3

АВТОМАТИ „Swoboda“, ощадностеві вічно горіючі печі, поручає Рентшнер, вул. Леґіонів ч. 37. 988 2—5

УНЕВАЖНЮЄ згублену військову книжочку Михайло Топорович, рік ур. 1899 (Черниxівці) видану через ПКУ. в Тернополі. 991 3 3

БІЖУТЕРІЮ, ЗОЛОТІ і СРІБНІ ВИРОБИ продає за готівку і на рати від десятків літ у цілім краю знана фірма **Іван Зельтенрайх**, Львів, пл. Марійська ч. 5. Купую бриліянти, золото, срібло, плачу найвищі ціни. 1002 21

ПОШУКУЄТЬСЯ кімнати з фортепяном, з харчем, або без, для самітньої панни. — Зголошення з услівями до Адміністрації „Діла“ для „Е. Т.“. 1006

ЕКСТЕРНІСТ учительського семинара прийме лекції з висших гуманістичних клас і семінара, також з народніх шкіл, тільки у Львові. — Зголошення: Степан Шульган, Львів, вул. Супінського ч. 6. у п. Незнанських, сутерини.

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Д-р ЕВГЕН ДУРДЕЛЛО

бувш. лікар заграничних клінік, спеціяліст скірних, венеричних і сексуальних хоріб **та лікарської косметики** ординує від 8 10½, 14—18. в неділі і свята від 10—11. Гірське сонце. Вапофор. Діятермія. Кріотерапія. Сепаратков почекальні.
ЛЬВІВ, вул. Потоцького ч. 11. І. п.
826 Телефон 65 87. 23—?

Дентист Яків Насс

Львів, вул. Сикстуська ч. 17. ІІ. п.

Скріплювання хитаючихся зубів пльомбування й виймання зубів, без болю. Штучні зуби в кавчуку і золоті після найновішої системи. Пацієнтів з провінції полагоджується в найкоротшому часі. П. і. Урядовцям і студентам значна вижка. Полекші в сплатах. Тел. 65—73.

Вже продається

1) **СЛУЖЕБНИК**, нове видання з 1929 р. киноварією. Ціна в оправі 12 ам. дол.

2) **ЦЕРКОВНИЙ ІНВЕНТАР**, ціна 3 зол. 50 сот.

Дістати можна в книгарні Ставропігійського Інститута. 995 2—3

Подяка.

Високоповажаному Пану проф. д-рові Маріянові Панчишинові у Львові. За успішне, безінтересовне й з надзвичайним знанням виліченя мене з тяжкої недуги, а при тім за повну посвяти опіку складаю з глибини серця належну, щиру подяку.

1004 **Михайло Соловецький.**

ЛЕЩЕТА, совги

та весь спортовий виряд на зиму набувайте тільки через

КООП. „ПЛАСТ“

ЛЬВІВ, БЛЯХАРСЬКА ч. 11/І.

990 **Ціни приступні!** 1—2

ПОЛЕВІ ЛІЖКА

Ліжка металеві, залізні, тапіцеровані, дротяні вклади

поручає

ВИРІБНЯ Л. ЯГОШЕВСКІ

ЛЬВІВ, Личаківська 132. 938 4—6

Присилайте передплату!

Подяка.

У зимний осінній вечір дня 19 ц. м. відійшла від нас у засвіти наша Найдорожча Дружина, Мати і Сестра. Прочунавши з горя і болю бажаємо цією дорогою зложити щиру подяку усім тим, які в останніх хвилинах життя Покійної спішили з поміччю й потіхою, усім, що опісля зволили віддати Покійній останю прислугу.

Дякуємо щиро: Всеч. о Парохові Лесикові з Демянова за слова християнської потіхи, уділені Покійній в останнє;

Впреп. о. Совітникові Ґорчинському за приїзд зі Львова негайно після смерти бл. п. Покійної і відправу панахиди над Її домовиною;

Впреп. о. Парохам Ґутковському з Бурштина і Марицькому з Коростович за відправу похоронного обряду та за відпровадження тлінних останків з дому жалоби до вагону на двірці в Бурштині.

Складаємо рівнож щиру подяку персоналеві стації Бурштин за велику відданість і поміч у цих важких хвилинах, як також за складення вінця на домовині Покійної, — а брацтву церковному і Громадянам Демянова і Бурштина за численну участь у відпровадженню домовини.

Похорони у Львові відбулися при ласкавій співучасти Впреп.: оо Прелата Пясецького, крилошанина Лициняка, Д-ра Фіґоля, Совітників Ґорчинського і Василева о. Горникевича, о. Жолвірчука і о. Дзедзика. — Усім Впреп. Отцям складаємо за Їх труд щиру подяку і гаряче Спаси-Біг, а Впреп. о. Фіґолеви за надгробну, щиру, сердечну проповідь дякуємо зосібна.

Високодостойній Пані Сенаторці Кисілевській, Редакторці „Жіночої Долі“ та відпоручниці „Союза Українок“ щира дяка за теплі, зворушливі слова надгробної промови, — а „Союзові Українок“ за зложення вінка на домовині Покійної і громадню участь у похороні.

Дальше складаємо щиру подяку численно зібраним громадянам міста Львова, відпоручникам громад Сихів і Ходорів, де Покійна давнійше працювала, як також громадянам Демянова за участь у похороні, врешті хорові під батутою Вп. п. Радивка Купчинського за прегарне відспівання похоронних пісень.

Рівнож щиро дякуємо Впов. Пані Директорці Ціпановській, Директорці Бордунівній і Вп. Пані Гриняковій, що потрудилися з Перемишля, щоби віддати останню прислугу бл. п. Покійній.

Слова вдячности належаться ще Впреп. о. Послові Ганушевському і Єго Впов. Дружині за це, що відвідали Покійну кілька годин перед смертю і принесли нам у найтяжчих хвилинах розраду і пільгу, як також за те, що Впреп. о. Посол будучи в дні похорону хвилево перешкодженим а бажаючи взяти участь у похороні, їхав із Станиславова через Стрий до Львова і тут на цвинтарі застав ще нашу усю родину при гробі Покійної.

Ще Впреп. о. Горникевичеві, парохові Сихова, вдячні ми за відправу панахиди у тамошній церкві, та за сповіщення своїх парохіян про смерть і похорони їх давньої учительки і провідниці.

Врешті щира дяка усім, що устно, листовно, чи телеграфічно висказали нам своє співчуття.

При нагоді дякуємо ще всім ординуючим лікарям, які на протязі довголітньої недуги Покійної, спішили з радою і поміччю а у першу чергу Вп. Панам д-рові Яновичеві, д-рові Петрушевичеві, д-рові Дортортові та д-рові Бойкові.

Кабаровський Іван начальник стації — муж; Богдан студ. фільозофії в Кракові — син; Ольга з Данилевичів Ямрозікова, вдова по судії і Марійка Данилевич, учителька в Перемишлі — сестри.

Львів у падолисті 1929 р. 1005

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“ З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10